

Korošec.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Izhaja vsako drugo soboto

v Kranju (tiska Iv. Pr. Lampret; izdaja konsorcij „Gorenjca“; odgovorni urednik Lavoslav Mikuš).

Velja za celo leto 4 K in se plačujejo naročninam in serati naprej. Vsi rokopisi pisna in druge pošiljatve naj se pošiljajo na uredništvo in upravištvo „Korošca“ v Kranju. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno petit-vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Štev. 6.

V Celovcu, v soboto, dne 19. marca 1910.

Leto III.

Tužni Korotan.

Srečen je bil prebivalec Korotana pred več kakor tisoč leti. Tedaj si je volil svoje vodnike sam. Edino takega vodnika, katerega si je izvolil sam, je ubogal. Šel je v vojsko le tedaj, kadar je zapovedal to vodnik, katerega si je sam izvolil. Danes na Koroškem ni več tako: Danes so se pritepli ljudje od vseh vetrov in pravijo: Glej, slovenski Korotanec, mi smo tvoji voditelji! Nas moraš ubogati, storiti moraš to, kar ti bomo zapovedali v svoji nezmotljivosti mi!

Ubogi Korotanec! Godi se ti slabo. Znano je, da ti je vzel nemški „lintvrt“ vse pravice. Ali če je kateri narod še tako oropan vseh pravic, ena pravica mu ostané še vendar vselej, namreč: da si sme voliti svoje voditelje sam. Le ti, Korotanec, tega ne smeš storiti, ti moraš pripoznati za svoje voditelje ljudi, ki so se postavili pred te in pravijo: „Mi smo tvoji voditelji.“

In mi bi še ne rekli nič, ko bi te vodili ti voditelji res v boj proti sovražniku. Ali ti voditelji tega ne storijo. Z nemškim „lintvrtom“, ki nas hoče požreti kar čez noč, kar nas je še na Koroškem, imajo prijateljske vezi, temu „lintvrtu“ zažigajo darove, proti temu, kar je slovenskega, proti Ciril-Methodovi družbi te pa ženejo v boj.

Koroški vojvode so peljali ljudstvo v vojsko le tedaj, kadar je hotel pograbititi sovražnik domačo zemljo, naši koroški vojvode pa hočejo peljati ljudstvo proti družbi, katera je varovala in varuje posebno v zadnjem času krepko našo zemljo. Ona varuje našo zemljo, našo domovino, naše najljubše: naše otroke. Recimo, da bi prišli v naše kraje Turki in bi hoteli ukrasti naše otročice. Nekdo pa bi prišel in bi rekel: „Stoj, tega vi, Turki, ne boste storili! Pustite naše otroke nam, pustite jih pri materi!“ Vsi bi pač bili za to onemu hvaležni. Naši sedanji voditelji pa pravijo: „Bijte tistega, ki ne pusti, da bi odgnali Turki vaše otroke. Napovedali so boj naši Ciril-Methodovi družbi, ki edina varuje našo zemljo pred Turki in pred nemškim „lintvrtom“.

Korošci dobro vemo, kaj je za nas Ciril-Methodova družba, vemo, da nas v kratkem ni

več, če bi nas zapustila, in mi bomo stali vedno zvesti ob njeni strani. Le počakajte, naši voditelji, prišel bo še čas, da bomo obračunali z vami.

Vsak narod ima skupno društvo, v katerem delujejo vsi. Kolikokrat se je slišalo, da je „Schulverein“ celo protikrščanski, da podpira protestantizem in vendar sodelujejo tam tudi nemški klerikalci. Najklerikalnejši občinski zastop (dunajski) mu daje vsako leto tisoče in tisoče. Tudi Čehi imajo svojo Matico, in tako je pri vseh drugih narodih. Nam Slovencem, ko prežijo na nas od vseh strani, je tako društvo še posebno potrebno in vi si upate proti takemu društvu hujskati. Naši potomci vas bodo preklinjali, ko vas bodo jedli pod drnom že črvi.

Pravite, da Ciril-Methodova družba ni storila dosti za Koroško. Bijete se sami po zobeh. Kdo pa je imel prej Ciril-Methodovo družbo v rokah? Ali je niso imeli klerikalci? Kaj pa, da torej niste storili več. Res je, da niste storili mnogo.

Zavijanje je tudi, če pravite to zdaj vi, ko obtožujete s tem le sami sebe. Pravite tudi, zakaj ne ustanovi Ciril-Methodova družba narodno šolo kje drugod na Koroškem. To je vaše drugo zavijanje. Vi hujskate proti njej. To je ravno tako, kakor bi kdo svojemu sosedu polomil voz, drugemu pa, ki bi hotel ta voz kupiti, bi rekel: „Vidiš, da ni nič vreden, ker je polomljen.“ Ali veste, kako bi se moralo imenovati takega brezvestnega človeka? Ravno to ime zaslužite vi!

Važna razsodba o enotnosti učnega jezika na ljudskih šolah.

Konec.

Iz pomena besed, ki se rabijo v večkrat imenovanem § 6., izhaja tedaj, da sme deželna šolska oblast odločevati o tem, kateri deželni jezik naj bo poučni jezik na gotovi ljudski šoli in o tem, kateri drugi deželni jezik se naj še poučuje kot učni predmet poleg onih v § 3. navedenih učnih predmetov.

Ako je po § 6. drugi deželni jezik dopuščen le kot učni predmet na eni in isti ljudski šoli, je gotovo tudi izključen drugi jezik v drugi last-

nosti, tedaj posebno kot drugi „poučni“ jezik. Po noveli od 2. maja 1883 d. z., št. 53, se glede materijelne vsebine prav nič ni izpremenilo, posebno ne morda vsled izpremembe besede „jezik“ v besedo „poučni jezik“ v § 3., kakor tudi ne zaradi tega, ker so na koncu tega paragrafa dostavljene besede: „posebno v drugem deželnem jeziku“ (§ 6.) Razmerje med § 3. in § 6. je ostalo ono isti, kakor poprej, ker § 3. tudi v svoji novi obliki edinole določuje poučne predmete ter pomenita besedi „poučni jezik“ po tem §-u le učni predmet, ne pa morebiti posredovalnega sredstva pri pouku.

Poročilo šolskega odseka (priloga 703 steno-grafičnih zapisnikov državne zbornice 9. zasedanje 1883), zadevajoče vladni načrt in poročilo gosposke zbornice o izpremembi nekaterih določb zakona od 14. maja 1869 št. 62 d. z. pravi: „Beseda ‚jezik‘ se je tudi že dosedaj (§ 6.) razumela le kot poučni jezik; vendar je pravilnejše, da se to izrecno pove“, dalje „končna vrsta zadnjega odstavka naj bi dala samo priliko za priučevanje drugega deželnega jezika“.

Da je dosedaj razložena interpelacija resnična, sledi tudi še iz sledeče okolnosti:

Po § 17. državno-ljudsko-šolskega zakonika ki po noveli ni bil izpremenjen, se naj na meščanskih šolah, ki so samo ljudske šole višje stopinje (javna ljudska šola se deli 1. v javno ljudsko šolo, 2. v meščansko šolo), pospešuje nemški jezikovni pouk in sicer na nemških meščanskih šolah brez izjeme, tedaj tudi v deželah, v katerih je nemščina deželni jezik na ta način, da se uvede kot drugi poučni jezik, bodisi v vseh, ali na višjih razredih, marveč tako, da se naj poučuje kot učni predmet in tudi takrat samo na ta način, da naj bo priložnost za priučevanje tega jezika.

Tembolj mora biti izključena uvedba vsakega drugega poučnega jezika na eni in isti ljudski šoli nižje vrste.

To premišljevanje se strinja z duhom ljudsko-šolskega državnega zakona.

Poleg npravnostno verske vzgoje otrok ima ljudska šola namen, da razvija njih duševne

PODLISTEK.

Kometi.

Če si hočemo dati odgovor na vprašanje, ali so repatice zemlji nevarne, si moramo biti predvsem na jasnem, iz kakšne gmote obstoji jedro in rep repatice, kako so velike in kako potujejo po svetovnem prostoru. — Jedro obstoji, kakor že ime pove, iz trde gmote; vse kaj drugega pa je rep. Že zadnjič smo povedali, da se ta rep tembolj razvija, čim bolj se komet bliža solncu in to vselej na oni strani, ki je od solnca proč obrnjena; včasih pa se razvije tudi več repov, po 5 do 7, včasih je en manjši kakor drugi. Pa rep tvori nekak zelo fin plin, kajti navzlic temu, da se razširja v ogromne daljave, je vendar tako prozoren, da najslabše zvezde skozi svetijo. Naš zemeljski zrak bi bil popolnoma neprozoren v taki množini in bi zvezde zatemnil, kakor oblaki. Zato si moramo tvarino repa misliti tako fino, da ne poznamo tako finega plina. Ravno zaradi tega pa dela ta rep znanstvenikom velike preglavice. Dočim sodijo nekateri, da je to samo neka fatamorgana, varanje oči, trdijo zopet drugi, da se razvije pod vplivom solnčne elektricitete iz one svetle plasti, ki obdaja jedro. Čim bolj se namreč komet bliža solncu, prihaja s tem tudi v

vedno toplejše kraje, svetla plast se čim dalje bolj razvija iz trdega jedra. Pod vplivom solnčne elektricitete se mora ta plast razprostirati na stran, ki je od solnca odvrnjena — po fizikalnem zakonu namreč, da se dva telesa, napolnjena z enako elektriciteto, odbijata. Te električne sile povzročijo menda tudi žarenje repa. — Da obsegajo repatice zelo malo gmote, to se je že večkrat dokazalo. Znano je namreč, da se vsa telesa v svetovnem prostoru privlačujejo, in da so manjša telesa v svojem gibanju popolnoma odvisna od večjih, tako mesec od zemlje, zemlja zopet od solnca i. t. d. Če bi se n. pr. približalo kako svetovno telo, ki bi imelo več gmote kot solnce, zemlji do take bližine, kakor je sedaj solnce, pa bi menda zemlja zapustila solnce in bi potovala z ono ogromno zvezdo. Repatice pa so že dostikrat prišle zelo blizo naši zemlji, ali niti najmanjšega vpliva niso imele na njo. Tako so izračunali zvezdoslovci, da bi komet Lexel, ki se je nam približal l. 1770, zadržal zemljo vsaj za 2 sekundi v njenem gibanju, če bi bil vsaj tako velik, kakor pettisoči del zemlje. Pa niti najmanjša sprememba se ni zgodila. Že iz tega sledi, da nam tako mala telesa ne morejo biti posebno nevarna. Zanima nas torej samo še vprašanje, kako se repatice v svetovnem prostoru gibajo in če je mogoče, da kedaj trči katera z našo zemljo skupaj. — Zemlja

se giblje okrog solnca v krogu. Vse drugače pa kometi, o katerih smo že omenili, da jih spada okoli 20 k solnčnemu sistemu in se torej periodično prikazujejo. Tudi njih tir je pravilen v toliko, da potrebujejo vsakokrat isti čas, da se zavrtijo enkrat okoli solnca. Ta tir pa ni okrogel, ampak repatice se gibljejo v elipsah, t. j. če obrišemo jajce po dolgem, dobimo elipso. In da si predstavimo tir repatic, si moramo misliti to elipso na obeh koncih zelo raztegnjeno. (Izjemoma se gibljejo repatice tudi v parabolah in hiperbolah; te gredo pa vsakokrat v neskončne daljave in ne vrnejo se nikdar več.) Dočim je torej zemlja skoraj vedno enako oddaljena od solnca, je iz prej povedanega razvidno, da se oddaljenost repatice od solnca vedno menjava. Letošnja Halleyeva repatica, ki se vrača vsakih 76½ let, se približa solncu na 100 mil. kilometrov, pa se zopet oddalji do 500 mil km. Še nenavadnejše so te daljave pri drugih. Nekateri kometi približajo se solncu do 240.000 km, oddaljijo se pa 130.000 milijonov km. Kadar so solncu najbližje, letijo z hitrostjo 550.000 metrov za sekundo naprej, če pa so najbolj oddaljeni, tedaj preletijo samo 4 metre za sekundo. Do največjih daljav se spuščajo repatice, ena potrebuje celih 8830 let, da se nam zopet prikaže. — Halleyova repatica je ena najzanimivejših; opazovala se je že od l. 12 pred

današnjega dneva še neznano, koliko je v remici veljala aneksija. A čas je, da bi se to zvedelo.

* **Vlada sili**, da bi se rešila predloga o novem posojilu še pred Veliko nočjo. Temu nasprotujejo socialni demokratje, Slovanska enota in del Poljakov.

* **T. Masaryk**. 7. t. m. je minulo 60 let, odkar se je rodil v Hodoninu na Moravskem slavni češki učenjak in vseučilišni profesor na praški univerzi Masaryk. Njegovo ime ni znano samo med Čehi, med Slovani, njegovo ime je zaslovelo po sirni Avstriji, Evropi. Njegovo delovanje na univerzi je bilo zelo plodonosno. Vzgojil je celo generacijo v svojem duhu, ustvaril Čehom svetovni nazor, ustvaril pravi pojem politike kot vede. Delal je z besedo in s peresom na kulturnem, narodnem in političnem polju. Njegovi razni spisi so si priborili eno prvih mest. Kot politik je ustanovil posebno politično strujo, realistično strujo. Povdarjal je vedno, da mora sloneti politika na poštenosti in resnici. V zadnjem času je stopila njegova oseba v ospredje in sicer o priliki veleizdajniškega procesa in pri Friedjungovi obravnavi. Skrbel je za to, da je razkrinkal ozadje teh procesov ter postavil v pravo luč avstrijsko diplomacijo. Masaryk je pa tudi izvrsten in globok govornik, kar je vedno dokazal kot poslanec v državnem zboru. Ob tem trenutku stopamo tudi mi v krog slavilcev tega velikega moža bratskega nam češkega naroda in mu želimo še mnogo let življenja, kar bo za napredek Čehov in Slovanov sploh velikega pomena!

**Slovencl, ne zabite družbe
SV. CIRILA IN METODA!**

Gospodarska vprašanja.

Ljubljanska kreditna banka. Dne 3. t. m. se je vršil v Ljubljani v gornjih bančnih prostorih pod predsedstvom g. župana in državnega poslanca Ivana Hribarja X. redni občni zbor Ljubljanske kreditne banke. Gosp. predsednik konstatuje sklepčnost ter izjavi, da ima žalostno dolžnost, poročati o smrti pokrovitelja kreditne banke, Jana Harracha, ki se je vedno živo zanimal za razvoj slovenskih dežel. Udeleženci se v znak sožalja dvignejo raz sedeže, kar se zabeleži v zapisnik. Gospod predsednik omenja dalje, da z današnjim dnevom nastopa banka deseto leto svojega poslovanja. Glavnica znaša desetkrat toliko kot je znašala ob ustanovitvi banke in rezervni fond je zdaj tolikšen, kot je bila takrat glavnica. Ljubljanska kreditna banka vzbuja povsod zanimanje in uživa povsod splošno zaupanje. On je najmočnejši bančni zavod na slovenskem jugu. Ustanovila je podružnice v Spiljetu, Celovcu, Trstu in Sarajevu. Upravni svet name-rava v najkrajšem času ustanoviti peto podružnico in sicer v Gradcu, kjer je mnogo slovenskega življa. Gotovo se bo podružnica tudi v Gradcu prav tako uspešno razvijala, kakor se razvija v Celovcu. Izreče se zahvala Avstro-Ogrski banki, Češki deželni banki, zlasti pa Živnostenski banki, ki je bila vedno, in je upati, da bode tudi v bodoče na strani Ljubljanske kreditne banke. Zahvala se izreče tudi vladnemu svetniku g. Ivanu Kremensku kot državnemu komisarju za prijazno sodelovanje. Poročilo upravnega sveta o poslovnem letu 1909 se vsled predloga delničarja g. pl. Trnkoczyja ne prečita, ker ima vsak delničar poročilo v rokah. Predsednik nadzorstvenega sveta g. Josip Lavrenčič, izjavi, da so vse knjige v najlepšem redu ter predlaga absolutorij, kar se soglasno sprejme. Upravni odbor predlaga, da se od čistega dobička razdeli 5% na dividenda in 1 1/2% na superdividenda, kar se soglasno sprejme. Nato utemeljuje g. dr. Triller predlog upravnega sveta, da se zviša delniška glavnica od 3 na 5 milijonov kron. Predlog je bil soglasno sprejet. Nato so se vršile volitve v upravni svet. Izvoljeni so bili: Ivan Hribar, župan ljubljanski itd.; Josip A. Spitalsky, ravnatelj podružnice Živnostenske banke pro Čehy a Moravu na Dunaju; Ivan Knez, vele-tržec, deželni poslanec in censor podružnice Avstro-ogrskje banke v Ljubljani; Kornelij Gorup, vitez Slavinjski, veletržec itd.; Gabriel Jelovšek, velepos., Karel Ježek, tovarnar in upravni svetnik Živno-štenske banke; Fran Krasny, arhitekt in član predstojništva dunajske Živnostenske banke; Fran Pavlin, c. kr. stavbni svetnik o Ljubljani; dr. Ivan Tavčar, odvetnik in deželni odbornik v Ljubljani;

dr. Karol Triller, odvetnik in deželni poslanec v Ljubljani; Alojzij Vodnik, kamnosek i. t. d., v Ljubljani; Urban Zupanec, veletržec v Ljubljani. Konečno izreče predsednik zahvalo nadzorstvenemu svetu in uradništvu, ter zaključni občni zbor v svrhu konstituiranja odbora.

Poslano.

Nesramnega človeka, ki je pisal dne 8. t. m. anonimno pismo mojim staršem, imenujem javno, dokler mi ne dokaže svojih trditev, najpodlejšega obrekovalca in lažnika, ki ni vreden drugega kot pasjega biča. Tudi njemu velja nemški pregovor: Der größte Schuft im ganzen Land, ist und bleibt der Denunziant.

Vogriče, dne 13. marca 1910.

Miha Herzele
nadučitelj.

Raznoterosti.

Ruski konzulat v Pragi bo menda vendarle napravljen, čeprav se je naša vlada iz strahu pred panslavizmom proti temu upirala na vse moči vzlic temu, da je življenskega pomena za trgovinski razvoj čeških industrijskih dežel z Rusijo. Prvi ruski konzul v Pragi bo menda knez Trubeckoj.

Mesto Černovice v Bukovini je dobilo nov volilni red, po katerem je razdeljeno na nemške, rusinske, rumunske in poljske volilne okraje in vsak okraj ima 4 kurije. V prvih treh volijo davkoplačevalci direktnih davkov, v četrti oni, ki ne plačujejo nobenih davkov. — Povsod se kršijo zastarele inštitucije in se nadomestujejo z novimi, ki bolj odgovarjajo izpremenjenim potrebam in pravičnejšim nazorom. Samo pri nas nihče ne misli na to, kako bi bilo treba izpremeniti zastarele red, ki nas tlačijo in pomagajo drugim h krivičnemu gospodarstvu.

Izseljevanje v Ameriko. Lani se je izselilo v Zedinjene države 957.105 oseb, to je 150.000 več, kakor v prejšnjem letu. Nad 85 odstotkov naseljencev je prišlo iz Evrope, največ in Avstro-Ogrske, ki je najsiromašnejša dežela; Avstrijev je prišlo 232.354. Iz Italije je dospelo 221.964, iz Rusije 117.087 naseljencev. Ostali se porazdele po drugih deželah. Naseljevanje iz Rumunske je nazadovalo, dočim je iz vseh ostalih evropskih dežel napredovalo.

O sultanu Abdul Hamidu poroča «Kölnische Zeitung», da se nahaja navzlic uradnemu zanikanju v Carigradu, kamor je došel s princezinjami preoblečen. Zaprt je v neki stari palači.

Nov rekord zrakoplovca Farmana. Henri Farman na Francoskem je dosegel nov rekord. Posrečil se mu je vzlet z dvema osebamama, z žurnalistom in neko gospo. S svojim vodljivim zrakoplovom je preletel 20 km v 16 minutah.

Boj za južni tečaj. Doslej so sklenile Amerika, Anglija, in Francija, da odpošljejo v najkrajšem času svoje ekspedicije proti južnemu tečaju. Tem se je pridružila sedaj tudi Nemčija, tako da

nastane prava tekmovalna dirka med državami za dosego južnega tečaja.

Listnica uredništva.

T.: Kar ni prišlo danes v list, pride zanesljivo prihodnjic.

:: Našim rodbinam priporočamo ::
Kolinsko cikorijo.

Lovske puške

vseh sestav, priznana delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom, priporoča

**Prva borovska orožotovarniška družba
Peter Wernig** 52-1

družba z omejeno zavezo v Borovljah, Koroško.
Ceniki brezplačno in poštnine prosto.

Epilepsija.

Kdor trpi na božjasti, krču in drugih nervoznih boleznih, zahteva naj knjigo o tem.

52-47 Dobi jo zastonj in poštnine prosto v 11
Labudovi lekarni, Frankobrod o. M.
(Privil. Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.)

Varstvena znamka: „SIDRO“.

Sinement Capsici comp.

nadomestek za 36

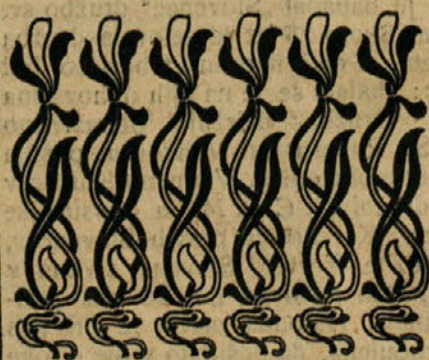
sidrov - pain - expeller

je vobče priznan kot izvrstno, bolečine tolažeče in odvajalno vmetenje pri prehlajenju i. t. d. Dobi se ga v vseh lekarnah za 80 v, K 1.40 in 2 K. Pri nakupu tega povsod priljubljenega domačega zdravila, naj se vzame le izvirne steklenice in skatlje z našo varstveno znamko „sidro“, kajti potem je gotovo, da se je dobil izvorni izdelek.

Dr. Richterja lekarna pri „zlatem levu“
v Pragi
Elizabetna ulica šte. 5, nova.
Razpošiljatev vsak dan.

Vina

štajerska, dolenska,
goriška, vipavska,
istrijska, dalmatin-
ska, jamčeno pristna

ponuja po skrajno nizkih cenah

zadruga

Agro-Merkur

r. z. z. o. z. v Ljubljani.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu.

Akcijski kapital K 3.000.000.

Denarne vloge obrestujemo po

4 1/2 %

od dne vloge do dneva vzdiga.

☒ Kolodvorska cesta št. 27. ☒

Zamenjava in eskomptuje
izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone.
Daje predujme na vrednostne papirje. — Zavaruje srečke
proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške in ženitninske kavcije.
Eskompt in inkasso menic. :: Borzna naročila.

Centrala v Ljubljani. Podr. v Spiljetu in Trstu.

Turške srečke. Šest žrebanj na leto. Glavni dobitek 300.000 frankov. Na mesečno odplačevanje po K 8— za komad. 1 52—51

Tiske srečke s 4% obrestmi. Dve žrebanji na leto. Glavni dobitek K 180.000. Na mesečno vplačevanje po K 10— za komad.

Prodaja vseh vrst vred papirjev proti gotovini po dnevnem kurzu.